

Latvijas Ziņojumam par ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu - bibliotēkas un Latvijas Nacionālā bibliotēka

- 1) ieguldījumi ANO IAM konkrētu mērķu īstenošanā Latvijā vai citās valstīs (attīstības sadarbības vai citas starpvalstu sadarbības ietvarā), minot konkrētas darbības, kuras var kalpot kā labās prakses piemēri IAM sasniegšanai**

Bibliotēkas atbalsta un veicina ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu ar bibliotēku sniegtajiem pakalpojumiem, veidojot drošu un iekļaujošu vidi un telpu ikvienam, nodrošinot piekļuvi visa veida un satura informācijas resursiem, kā arī informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (t. sk. datoriem un internetam), piedaloties sabiedrības izglītošanā, veicot kultūras mantojuma apzināšanu, uzkrāšanu un saglabāšanu, zināšanu pārnesi, lasīšanas un rakstpratības veicināšanu.

Latvijas bibliotēkas sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku (turpmāk LNB) un tādiem sadarbības partneriem kā Latvijas Bibliotekāru biedrība (turpmāk LBB), UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (turpmāk UNESCO LNK) ir ieguldījušas nopietnu darbu bibliotekāru izpratnes un motivācijas celšanā par ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM): organizēti informatīvi izglītojoši semināri, veikti pieredzes apkopojumi, noderīgas informācijas izplatīšana - kā bibliotēkām, tā arī to apmeklētājiem un vietējām kopienām.

2021. gada nogalē noslēdzās viens no apjomīgākajiem sadarbības projektiem saistībā ar IAM - trīs gadus ilgušais LNB, LBB un UNESCO LNK projekts "Bibliotēkas un sabiedrības ilgtspējīga attīstība: mēs būvējam šo pasauli paši". Projekta mērķis bija aktualizēt bibliotēku lomu un iesaisti ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanā, diskutēt par bibliotēku iespējām uzlabot savu kopienu dzīvi, dalīties pieredzes stāstos, lai stiprinātu bibliotekāru kapacitāti, motivāciju un pārliecību IAM jomā. Vairāk:

<https://www.biblioteka.lv/projekts-bibliotekas-un-sabiedribas-ilgtspejiga-attistiba-mes-buvejam-so-pasauli-pasi-nosledzies-ar-latvijas-biblioteku-pieredzes-apkopojuumu-iam-joma-latviesu-un-anglu-valoda>

Lai stiprinātu muzeju un bibliotēku lomu IAM sasniegšanā, 2021.gada septembra beigās tiešraidē no Latvijas Nacionālās bibliotēkas tiešsaistē noritēja starptautiska konference "Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana Baltijas valstu muzejos un bibliotēkās". Konferenci rīkoja Latvijas Muzeju biedrība, LNB un LBB sadarbībā ar Igaunijas un Lietuvas muzeju un bibliotekāru biedrībām un UNESCO LNK. Vairāk:

<https://lnb.lv/lv/konference-par-ilgtspejigas-attistibas-merku-lokalizesanu-baltijas-valstu-muzejos-un-bibliotekas>

Izvērtējot sasniegto, LBB Novadpētniecības sekcijas vadītāja, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas lektore Baiba

Īvāne secina: “Latvijas bibliotēkas, tāpat kā ikviena pasaules bibliotēka, savā būtībā un misijas ziņā ir ilgtspējīgas. Bibliotēka kā vieta ikvienam neatkarīgi no sociālā statusa, dzimuma, pārliecības. Bibliotēka kā uzticamas informācijas nodrošinātāja, kā kultūras mantojuma glabātāja, bibliotēka kā krātuve, bibliotēka kā tikšanās vieta, bibliotēka kā vieta mūžizglītībai, bibliotēka kā pārmaiņas.” Vairāk: <http://www.bibliotekari.lv/?p=10175>

LNB pastāvīgi un regulāri monitorē situāciju bibliotēku jomā saistībā ar IAM, iekļaujot izpētes rezultātus ikgadējā [pārskata ziņojumā par Latvijas bibliotēkām](#). Vairāk par IAM un bibliotēkām sk. arī [Latvijas Bibliotēku portālā](#), kura saturu veido LNB.

Raugoties starptautiskā dimensijā LNB, kā arī LBB sniedz ieguldījumu IAM īstenošanā visvairāk divās bibliotēku nozares starptautiskajās organizācijās.

Kopš 2015. gada bibliotēku lomu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā aktualizē un akcentē Starptautiskā bibliotēku asociāciju un institūciju federācija (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA). 2021.gadā tika izveidota jauna organizācijas sekcija “[Vide, ilgtspēja un bibliotēkas](#)” (Environment, Sustainability and Libraries Section, ENSULIB), kurā darbojas arī LNB pārstāvis.

Otra organizācija, kas velta īpašu uzmanību IAM ir Eiropas Bibliotēku, informācijas un dokumentācijas birojs (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations, EBLIDA). Organizācijas paspārnē darbojas īpaša [ekspertu grupa “Eiropas bibliotēkas un ilgtspējīgas attīstības ieviešana un novērtēšana”](#) (Expert Group European Libraries and Sustainable Development Implementation and Assessment, ELSIA); arī tajā darbojas LNB pārstāvis.

Lai Latvijas bibliotēkas uzsāktu gatavošanos jaunajam Eiropas struktūrfondu un investīciju fondu plānošanas periodam, saskatītu savas iespējas IAM ieviešanā, kā arī izvērtētu iepriekšējā periodā sasniegto, EBLIDA, LBB un LNB sadarbībā ar Latvijas Kultūras ministriju 2021. gada februārī rīkoja [tiešsaistes semināru par Eiropas struktūrfondu un investīciju fondu finansēšanas iespējām bibliotēkām 2021.–2027. gadā](#). Seminārs parādīja, ka bibliotēku nozīme cilvēku dzīves kvalitātes nodrošināšanā ne tikai Latvijā, bet Eiropā kopumā turpmākajos gados pieaugs, kas dos iespēju tām pretendēt uz dažādu finanšu instrumentu atbalstu, lai pilnveidotu savu pakalpojumu klāstu un sniegtu ieguldījumu arī kopīgajos centienos sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus.

Vairāk par citām Latvijas aktivitātēm EBLIDA ietvaros:

<http://www.eblida.org/activities/sdg-kic/latvia-sdg-kic>

2020.gadā EBLIDA publicēja pirmo pārskatu par Eiropas bibliotēku darbu ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem “[Ilgtspējīgas attīstības mērķi un bibliotēkas. Pirmais Eiropas ziņojums](#)” (Sustainable Development Goals and Libraries. First European Report). Šobrīd tiek izstrādāts EBLIDA otrais Eiropas ziņojums par IAM un bibliotēkām. Novērtējot LNB pieredzi darbā ar IAM, EBLIDA īpaši uzrunāja LNB būt par partneri ziņojuma sagatavošanā, t. sk. izstrādāt ilgtspējīgu ziņojuma konceptu - e-publikācija

top, pamatojoties ilgtspējīgā digitālā dizainā, kas samazinās resursu patēriņu arī digitālajā vidē. Ziņojuma kopsavilkums pieejams [šeit](#).

Skatoties uz konkrētiem IAM un LNB aktivitātēm, daži piemēri:

4.mērķis: kvalitatīva izglītība

Ceturtais IAM ir viens no mērķiem, kur bibliotēkas visskaidrāk redz savu lomu un iespējas veicināt progresu. Ar šo virzienu strādā visu veidu bibliotēkas – skolu, akadēmiskās, publiskās, speciālās, sniedzot atbalstu mācību un studiju procesā, veicinot informācijpratību, medijpratību un mūžizglītību.

LNB izglītojošās darbības stratēģija citu mērķu starpā paredz sekmēt sabiedrības prasmi pārzināt un pielietot savas pilsoniskās prasmes un tiesības, iegūt informāciju no kvalitatīviem avotiem, kritiski novērtēt informāciju, ievērot drošību virtuālajā vidē, veicināt zināšanu sabiedrības izaugsmi.

Uz to var attiecināt arī **zinātnes komunikāciju**, kuru LNB veido caur augstvērtīgām izstādēm un norisēm (lekcijām, konferencēm, semināriem), kā arī kultūras pasākumiem, kas izglīto cilvēkus par augstvērtīgu kultūru un augstvērtīgu kultūras izpildījumu. LNB piedāvā Latvijas sabiedrībai **augstvērtīgu kultūras pieredzi**, producējot bezmaksas pasākumus dažādām auditorijām ar plašu interešu loku, sākot no klasiskās mūzikas koncertiem Ziedoņa zālē, beidzot ar norisēm bibliotēkas ārtelpā neierobežotam publikas daudzumam. Bibliotēkā kopā ar sadarbības partneriem ir noritējuši gan pasākumi, kas saistīti ar literatūru (Dzejas dienas, Prozas lasījumi), gan intelektuālas un aktuālas diskusijas par visu sabiedrību interesējošiem jautājumiem (Satversmes tiesas sarunas un Pēterbaznīcas sarunas). Tāpat bibliotēka rīko izstādes, atklājot savas krājuma bagātības, kā arī uzņem dažādu nevalstisko organizāciju ekspozīcijas savās telpās.

Lasīšanas paradumu apgūšana un attīstīšana ir nozīmīgs faktors ikviena cilvēka personības attīstībā. Bet jo īpaši svarīgi ir atbalstīt un veicināt bērnu lasīšanas prasmes un interesi par lasīšanu. Vērienīgākā **lasīšanas veicināšanas programma** Latvijā, kas darbojas kopš 2001. gada, ir “Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija”. Tā ir Latvijas Republikas Kultūras ministrijas un Latvijas Nacionālās bibliotēkas finansēta Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centra iniciatīva, kuru raksturo visplašākais aptvērums. Programma tiek īstenota ikvienā Latvijas novadā, un kopš 2007. gada tā ir pieejama arī ārpus Latvijas robežām. Katrai vecuma grupai ieteiktās grāmatas lasa un vērtē gan bērni, gan jaunieši, un no 2012. gada – arī pieaugušie. Tādējādi, rādot priekšzīmi bērniem, par žūrijas ekspertiem kļuvuši daudzi vecāki, vecvecāki un skolotāji. Kopš pirmsākumiem, kad programmā piedalījās ap 100 dalībnieku, tā piesaistījusi lasītāju tūkstošus – pēdējos gados programmā piedalās no 17 līdz 20 tūkstošiem dalībnieku gadā. Programmas mērķis ir veicināt lasītprasmi un interesi par grāmatām, sekmēt augstvērtīgas literatūras izplatību.

LNB īpašu uzmanība velta sabiedrības **pratībām** un izglītojošajai darbībai šajā jomā - informācijpratībai, medijpratībai, finanšu pratībai, karjeras pratībai u.c. No dažādiem pratībām veltītiem projektiem, kurus īstenojusi LNB, izceļams, piemēram, no 2019. līdz 2021.gadam partnerībā ar Rīgas Stradiņa universitāti realizētais Erasmus+ programmas stratēģiskās partnerības [projekts "Medicīnas informācijas pratība"](#) ("Medical Information Literacy"). Projekta mērķis bija izstrādāt inovatīvu, starptautisku profesionālās pilnveides izglītības programmu bibliotekāriem, balstoties uz andragoģijas principiem, izstrādāt pasniedzējiem adresētus metodiskos materiālus e-grāmatas veidā, kā arī mācību materiālus.

LNB mācību [telpa "Virtakas klase"](#) piedāvā izglītojošas programmas bērniem un jauniešiem, kas papildina un izvērš LNB pastāvīgajā ekspozīcijā "Grāmata Latvijā" skatītās tēmas. Ir izstrādāti vairāki attālināti lietojami mācību materiāli dažādām vecuma grupām, kurus iespējams izmantot, gan mācoties no mājām, gan klasē. Mācību materiālus papildina ieteikumi skolotājiem. Izmantojot šos attālināti lietojamus mācību materiālus, tiek piedāvātas LNB muzejpedagogu vadītas nodarbības *Zoom* platformā skolēniem, skolotājiem un citiem interesentiem, t. sk. mazākumtautību skolām.

9.mērķis - ražošana, inovācijas un infrastruktūra

Lielisks veids kā sekmēt ilgtspējīgu inovāciju un pētniecības attīstību ir padarīt pieejamus pētniecības rezultātus. Latvijas bibliotēkas, īpaši akadēmiskās bibliotēkas, aktīvi strādā pie atvērtās zinātnes un atvērtās piekļuves principu ieviešanas un iniciatīvu realizēšanas.

Latvijas Nacionālā bibliotēka veido un uztur akadēmisko repozitoriju pētniekiem un institūcijām "Academia", kura mērķis ir vienkopus uzglabāt un padarīt pieejamus Latvijā izstrādātos akadēmiskos darbus. Repozitorija saturu veido Latvijas augstskolu un zinātnisko institūciju radītie darbi: promocijas darbi, maģistra darbi, monogrāfijas, zinātnisko rakstu krājumi, konferenču tēzes un cita veida zinātniskie darbi. Lai veicinātu zinātnes attīstību un brīvu zināšanu apriti, lielākā daļa repozitorijā publicēto darbu pieejami pilntekstā.

LNB Kompetenču attīstības centrs piedāvā izglītības programmu "Atvērtā zinātne un zinātnes komunikācija", kuras mērķis ir veicināt izpratni par atvērtās zinātnes un zinātnes komunikācijas jēdzieniem un procesiem, kā arī Latvijas zinātnieku darbības rezultātu saglabāšanu, pieejamību un izplatīšanu pasaules zinātniskās informācijas telpā.

LNB ir partneris projektā ["Kultūras kapitāls kā resurss Latvijas ilgtspējīgai attīstībai"/CARD](#), ko finansē Latvijas Republikas Kultūras ministrija valsts pētījumu programmas "Latvijas kultūra – resurss valsts attīstībai" (2020.–2022.) ietvaros. Projekta mērķis ir veidot starpdisciplināru cilvēkkapitāla un zināšanu bāzi par kultūras kapitāla daudzveidību un vērtību, kultūras sektora ekosistēmas dzīvotspēju veidojošiem procesiem kā resursu Latvijas ilgtspējīgai attīstībai.

10.mērķis - Samazināt nevienlīdzību starp valstīm un valstu iekšienē

16.mērķis - Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai

Daudzas bibliotēku aktivitātes ir vērstas uz iedzīvotāju sociālo, ekonomisko un politisko iekļaušanu neatkarīgi no vecuma, dzimuma, invaliditātes, rases, etniskās piederības, izcelsmes, reliģiskās pārliecības, ekonomiskā vai cita statusa (10.2.apakšmērķis). Primāri tas tiek īstenots, nodrošinot brīvu piekļuvi informācijai, zināšanām un kultūras mantojumam (veicina arī 16.mērķi).

LNB cenšas veidot iekļaujošus gan pasākumus, gan telpas, kas ir pieejamas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (vadulas, balss informācija liftos). Tiek piedāvāti pakalpojumi cilvēkiem ar redzes traucējumiem. LNB Uzziņu un informācijas centrā pieejamas četras speciāli iekārtotas individuālā un grupu darba telpas neredzīgiem un vājredzīgiem cilvēkiem. Pieejamas lupas teksta un attēla palielināšanai, Braila rakstammašīna-printeris, kā arī speciālas ekrānu un tekstu lasošanas programmas. 2022.gadā tiks ieviests arī audiogids Gaismas pils apmeklējumam, lai ēka būtu pieejamāka plašākai auditorijai.

Seniori ir auditorija, kam arī tiek pievērsta īpaša uzmanība, lai veicinātu viņu iekļaušanos sabiedrības attīstības centienos. Piemēram, LNB ir īpaši izveidots pasākumu cikls "Senioru trešdienas", kas pievērš uzmanību kvalitatīvai un saturīgai laika pavadīšanai arī vecumdienās. Tā ir iespēja piedalīties nodarbībās, gūstot ne tikai jaunus iespaidus un praktiskas iemaņas, bet arī satiekot domubiedrus.

Gan pasākumu, gan izstāžu jomā LNB sadarbojas un atbalsta daudzveidīgu partneru loku, īpaši pievēršoties sociālās atbildības aspektam un iekļaujošai sabiedrībai. Tādējādi bibliotēkā jau par tradīciju ir kļuvusi asinsdonoru diena kopā ar "Valsts asinsdonoru centru", vairākus gadus LNB notika arī NVO Gada balvas svinīgais pasākums sadarbībā ar LR Tiesībsargu, kā arī tikušas uzņemtas fonda "Nāc līdzās!" organizētās izstādes un uzturēta sadarbība ar biedrību "Apeirons".

Īpaša uzmanība LNB tiek veltīta pilsonisko prasmju attīstībai, sabiedrības saliedētībai un izpratnes veicināšanai par demokrātiju. Satversmes tiesa sadarbībā ar LNB organizē regulāras "Sarunas par Latviju". Īstenojot projektu "Turpinot pilsonisko izglītību Latvijā. Pilsonības izglītības federālās aģentūras grāmatu sērijas izdošana", izdoti pieci rakstu krājumi par sabiedrībai aktuāliem tematiem no Vācijas Pilsonības izglītības federālās aģentūras (*Bundeszentrale für Politische Bildung*) grāmatu klāsta. 2017. gadā, aizsākot projektu, tika izdoti rakstu krājumi "Īsi par demokrātiju" un "Bēgļu gaitas pagātnē un mūsdienās" (zin. red. politologs Ivars Ījabs). 2019. gadā klajā nāca rakstu krājumi "Starptautiskā drošība" (zin. red. RSU docents Māris Andžāns) un "Starptautiskās finanšu un ekonomiskās attiecības" (zin. red. LU profesors Jānis Priede). Jaunākais [rakstu krājums "Digitalizācija un sabiedrība"](#) (zin.red. RSU profesore, Komunikācijas fakultātes dekāne Anda Rožukalne) iznāca 2021.gada nogalē un veltīts tādiem digitalizācijas aspektiem kā masu mediji, izglītība, infrastruktūra,

ekonomika, veselība, drošība, politika, tiesības, kā arī ētiskie jautājumi. Visi rakstu krājumi ir veidoti kā mācību procesa atbalsta resurss vidusskolu skolēniem un pirmo kursu studentiem, kā arī ir noderīga lasāmviela ikvienam interesentam.

Vairāku gadu garumā LNB bija iesaistīta starptautiskā projektā, kurš strādāja ar IAM būtiskiem jautājumiem - "[Debatē par būtisko](#)" (*Debate Your Issue – DYI*). Projekta mērķis bija stiprināt Eiropas jauniešu (vecumā no 18 līdz 25 gadiem) izpratni par politiku, demokrātiju, iecietību un draudiem, kas saistīti ar dezinformāciju, neiecietību, polarizāciju un naida kurināšanu. Debatēšana spēj jauniešiem iemācīt pamatoti un pārlicinoši aizstāvēt savu viedokli un uzskatus. Turklāt, izmantojot kritisko domāšanu dažādu sociāli politisku jautājumu risināšanā, tiek veicināta politiskā izglītība. LNB ir iecerējusi šādas jauniešu debašu prasmēm veltītas aktivitātes turpināt arī nākotnē.

Vēl viens projekts "[Zenit stāsti](#)" norisinājās no 2020. gada augusta līdz 2021. gada martam. Šajā īsajā laika posmā tika paveikts fantastisks darbs, kas rezultējās ar lielu atzinību ne tikai bibliotekāru vidū, bet arī pedagogu, skolēnu un viņu ģimeņu un radnieku vidū. Projekta gaitā tika uzrunāti mazākumtautību un latviešu jaunieši intervēt savus radniekus par laika posmu no 1960. līdz 1980. gadam – aplūkojot fotogrāfijas no konkrētā laika posma un pierakstot dzirdētos stāstus. Kopumā projektā iesaistījās 169 skolēni un 12 priekšmetu skolotāji no 14 izglītības iestādēm, tostarp no 11 mazākumtautību izglītības iestādēm, un stāstu pēcpusdienas platformā Zoom vēroja vairāk nekā 200 klausītāju. Projekta ietvaros Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas kolekcija "Zudusi Latvija" tika papildināta ar vairāk nekā 150 fotoattēliem. Projekts norisinājās Daugavpilī, Jelgavā un Liepājā. Projektu finansēja British Council pārstāvniecība Latvijā.

Projekts "Zenit stāsti" satuvināja paaudzes, mazināja plaisu starp kopienām un veicināja piederības sajūtu Latvijai. Ikvienam, kurš iesaistījās projektā, novērtēja sarunas par konkrēto laika posmu, dalīšanos ar stāstiem un iespēju būt klātesošiem tiešsaistes stāstu pēcpusdienās. Jauniešiem visvairāk patika intervēšanas process, stāstu rakstīšana un dalība stāstu pēcpusdienās, taču radniekiem būtiski bija tas, ka viņi tika sadzirdēti, uzklauti un viņiem bija iespēja dalīties ar savu stāstu plašākai auditorijai. IAM kontekstā projekts "Zenit stāsti" ietvēra vairākus mērķus:

- **Kvalitatīva izglītība.** Projekta ietvaros jaunieši tika aicināti intervēt savus radniekus. Pirms intervijas viņiem bija jānoskaidro, kas ir intervija, kā labāk to veikt. Kad viņi bija veikuši izpēti, devās pie radnieka un viņu intervēja. Lai labāk izprastu konkrēto laika posmu, par kuru radnieks stāstīja, tika aplūkoti fotoattēli. Gala rezultātā jaunieši izveidoja stāstus par to, ko bija dzirdējuši no radniekiem, un dalījās ar tiem tiešsaistes stāstu vakaros un/vai klasē. Projekta laikā skolēniem bija iespēja apgūt prasmes, kuras varēs noderēt nākotnē - sarunas veidošana, svarīgākās informācijas saglabāšana un kopsavilkuma rakstīšana, savas un radnieka pieredzes prezentēšana. Jaunieši palīdzēja radniekiem pieslēgties tiešsaistes stāstu pēcpusdienām, tādā veidā iemācot viņiem jaunas prasmes. Projekta ietvaros izveidojās jaunas sadarbības -

publiskajām bibliotēkām ar skolotājiem, jauniešu organizācijām, senioru biedrībām, mazākumtautību biedrībām utt.

- **Labs darbs un ekonomiskā izaugsme.** Projekta ietvaros vienā no pilsētām, kurās norisinājās projekts, tika iesaistīti brīvprātīgie jaunieši, kuri intervēja mazākumtautību iedzīvotājus. Tas viņiem bija izaicinājums, jo viņi intervēja svešus cilvēkus nevis savus radniekus, un tādējādi ieguva lielisku pieredzi.
- **Mazināta nevienlīdzība.** Projekta ietvaros tika uzklauti mazākumtautību cilvēki, viņu stāsti tika prezentēti tiešsaistes stāstu pēcpusdienās. Šo cilvēku stāstus iepazīna projektā iesaistītā antropoloģe un izveidoja kopsavilkumu par katru pilsētu, kura piedalījās projektā.
- **Ilgspējīgas pilsētas un kopienas.** Projekta ietvaros jaunieši uzzināja, kā agrāk izskatījās viņu pilsēta, veica salīdzinājumu ar šodienu. Papildus radnieku stāstiem bija iespēja iepazīties ar Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas kolekcijām "Zudusī Latvija" un "Periodika".
- **Miers un taisnīgums.** Projekta ietvaros tika aptvertas divas grupas, ar kurām bibliotekāriem allaž ir visgrūtāk strādāt - jauniešus un mazākumtautību iedzīvotājus. Proejkts parādīja, ka caur sarunām un dialogu var veidot taisnīgu un vienlīdzīgu sabiedrību.
- **Sadarbība mērķu īstenošanai.** Projekta ietvaros izveidojās ļoti plašs sadarbības loks - bibliotēkas, skolas, skolēni, skolotāji, nevalstiskās organizācijas, biedrības, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, fotogrāfi, vietējie laikraksti utt. Viens no projekta ieguvumiem bija arī tas, ka cilvēki varēja ievietot savas fotogrāfijas Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas kolekcijā "Zudusī Latvija", tādējādi ievērojami papildinot šo noderīgo informācijas resursu.

11.mērķis - ilgtspējīgas kopienas un pilsētas

Latvijas bibliotēkas iesaistās diskusijās par savas pilsētvides attīstību, kā arī tās var uzskatīt par vienu no nozīmīgiem spēlētājiem kopienu attīstībā, jo bibliotēkām savā ziņā ir iespēja veidot kopienu sabiedrisko domu. Vairāk: [Latvijas bibliotēku ikgadējos pārskata ziņojumos](#).

Tāpat ar savu misiju un pamatfunkcijām bibliotēkas realizē 11.mērķa 11.4.apakšmērķi - nostiprināt centienus aizsargāt un nosargāt pasaules kultūras un dabas mantojumu.

Arī LNB pamatdarbība saistās ar Latvijas dokumentārā un zinātnes mantojuma saglabāšanu. Viens no apjomīgākajiem projektiem kultūras mantojuma ilgtspējīgā saglabāšanā ir kultūras mantojuma satura digitalizācija kopā ar citām Latvijas atmiņas institūcijām. Projektu "[Kultūras mantojuma satura digitalizācija \(2. kārtā\)](#)" īsteno Latvijas Nacionālā bibliotēka kopā ar projekta sadarbības partneriem – Latvijas Nacionālo arhīvu, Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi un Kultūras informācijas sistēmu centru. Projekts turpina "Kultūras mantojuma satura digitalizācija (1. kārtā)" projektā uzsākto, un tā virsuzdevums ir nodrošināt Latvijas kultūras mantojuma plašu pieejamību sabiedrībai digitālajā vidē, kas kalpo par pamatu nacionālās identitātes

stiprināšanai, kultūras, zinātnes, zināšanu sabiedrības un radošo industriju attīstībai, un nodrošināt ilgtspējīgu nacionālā kultūras mantojuma ilgtermiņa saglabāšanu digitālā formā, atkārtotas tā izmantošanas iespējas jaunos produktos un pakalpojumos, kā arī iekļaušanos vienotā Eiropas un pasaules kultūras digitālajā telpā.

Līdz 2022. gada beigām tiks digitalizēti 976 000 lappušu teksta materiāli, 150 000 vienību dažādu attēlu un kultūras vērtību apraksti, t. sk. kartes, fotogrāfijas, kultūras pieminekļu uzmērījumi un lietu apraksti, 350 000 audio un videomateriālu materiālu minūtes, 660 kino materiālu minūtes, 50 000 muzeju priekšmeti, kā arī tiks veikta 30 kultūras pieminekļu 3D digitalizācija, 30 kultūras norišu un 15 nemateriālā kultūras mantojuma vienību fiksēšana. Vienlaikus ar digitalizācijas norisi projektā plašāk tiks attīstīta vienota digitālā satura pārvaldības un saglabāšanas sistēma, izveidota vienota satura izplatīšanas sistēma, izstrādāta autortiesību pārvaldības un satura licencēšanas sistēmas 2. kārtā un kultūras pieminekļu informācijas pārvaldības sistēmas "Mantojums" 2. kārtā, kā arī tiks publicētas vairākas atvērto datu kopas.

13.mērķis - Rīcība klimata jomā

LNB ir spērusi arī pirmos soļus, lai iesaistītos 13.mērķa 13.3.apakšmērķa īstenošanā - uzlabot izglītību, izpratnes veicināšanu un cilvēcisko un institucionālo spēju klimata pārmaiņu mazināšanas, pielāgošanās, ietekmes mazināšanas un agrīnās brīdināšanas jomās. LNB strādā pie krājuma glābšanas plāna ārkārtas situācijas izstrādes, tā sasaistes ar civilās aizsardzības plānu un ir veikusi jau pirmos priekšdarbus - izanalizējusi riskus, t. sk. klimata pārmaiņu un dabas katastrofu riskus, kā arī definējusi pasākumus to mazināšanai. Daudz darba tiek veltīts tieši preventīvai saglabāšanai kā priekšnoteikumam, lai pielāgotos un nostiprinātu noturību ārkārtas situācijās, kā arī sadarbībai starp institūcijām. Viens no šādiem preventīvo pasākumu piemēriem, kas iekļauj arī izglītošanu un izpratnes veicināšanu, ir Ārkārtas situāciju kastes (pirmās palīdzības aptieciņas cietušam krājumam) izveidošana, kā arī LNB darbinieku apmācība tās lietošanā, lai sniegtu zināšanas, kā rīkoties ārkārtas situācijās, kā arī izpratni par riskiem. Ārkārtas situācijas kastes tika izveidotas ar [CENL \(Eiropas nacionālo bibliotēku direktoru konference\) finansējuma atbalstam COVID-19 situācijā](#) palīdzību.

2) LNB viedoklis par to, kuru ANO IAM sasniegšanā turpmākajos gados saskatāt būtiskākos izaicinājumus Latvijai un būtu nepieciešams nozīmīgāks Latvijas ieguldījums

Savas kompetences ietvaros, bet arī bibliotēku apkalpoto kopienu aspektā būtiskākos izaicinājumus saskatām saistībā ar ekonomisko attīstību, dzīves sadārdzināšanos, atveseļošanos no pandēmijas, labklājību un cilvēku dzīves kvalitāti. Tas skar gan 1., gan 2.mērķi, kā arī 3. un 8.mērķi, tāpat 12.mērķi, kas būs nozīmīgs resursu taupīšanā. 8.mērķa ietvaros - arī cienīga atalgojuma ziņā, īpaši kultūras un izglītības sektorā, kuram pieder arī bibliotēku joma.

Ļoti nozīmīgu ieguldījumu kultūras mantojuma un tā dēvētajā GLAM (*Galleries, libraries, archives, museums*) sektorā prasīs 11.mērķis, jo kultūras sektors ir ne tikai cieši saistīts ar kultūras mantojuma saglabāšanu, bet arī ar ilgtspējīgu telpisko attīstību un Eiropas Zaļo kursu. Kultūras mantojuma joma ir izstrādājusi Eiropas kultūras mantojuma zaļo dokumentu kā atbildi Eiropas Zaļajam kursam (tas pieejams arī [latviešu valodā](#)). To ir sagatavojusi organizācija Europa Nostra, cieši sadarbojoties ar Starptautisko Kultūras pieminekļu un ievērojamu vietu padomi (ICOMOS), tās Klimata mantojuma tīklu, Eiropas mantojuma aliansi un ar Eiropas Investīciju bankas institūta atbalstu. Šis politikas un aizstāvības dokuments būs ļoti aktuāls arī attiecībā uz citām Eiropas Savienības politikas prioritātēm, piemēram, nesen uzsākto Eiropas Komisijas *Jauno Eiropas Bauhaus* iniciatīvu. Eiropas Zaļais kurss norāda, ka “visām ES darbībām un politikām būs jāsniedz ieguldījums Eiropas Zaļā kursa mērķu sasniegšanā”, līdz ar to šis novatoriskais dokuments parāda kultūras mantojuma nozīmi Eiropas Zaļā kursa vērienīgo mērķu sasniegšanā. Tajā korelē kultūras mantojuma iespējas ar visām galvenajām Eiropas zaļā kursa jomām, ieskaitot tīru enerģiju, aprites ekonomiku, renovācijas vilni, gudru mobilitāti, lauksaimniecību, dabai draudzīgu vidi, zaļo finansējumu un taisnīgu pārkārtošanos, pētniecību un inovāciju, izglītību un apmācību, kā arī zaļā kursa diplomātiju.

Te izaicinājumu kopienu veidošanā varam saskatīt arī Latviešu vēsturisko zemju likuma iedzīvināšanā lokālā un reģionālā līmenī.

Tikpat cieši saistīti šie jautājumi būs ar 13.mērķi un klimata pārmaiņām, kur kultūras jomai sava loma var būt sabiedrības izpratnes, bet arī kopienu noturības un pielāgoties spējas izveidošanā.

Visbeidzot izaicinājums var būt saistīts ar Administratīvi teritoriālās reformas ieviešanu un 16.mērķa par labu pārvaldību iedzīvināšanu.

3) LNB viedoklis un priekšlikumi par to, kā publiskajā, nevalstiskajā un privātajā sektorā un dažādos līmeņos pilnveidot, paplašināt un veicināt Latvijas ieguldījumu ANO IAM īstenošanā Latvijā un starptautiski, iezīmējot konkrētas jomas un konkrētas veicamās darbības.

Primāri svarīgi ir veicināt sadarbību, piem., [Starpnozaru koalīcijā Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanā](#) un starp dažādiem sektoriem - valsts, pašvaldības, NVO, uzņēmēji, arī sadarbību starp dažādām nozarēm, lai veicinātu IAM sasniegšanu - tam nepieciešama apvienojoša institūcija koordinētākai rīcībai.

Nepieciešams izvērst IAM ieviešanas aktivitāšu ietekmes vērtēšanu uz vidi, sabiedrību, procesiem; aktīvāk veikt pašvērtējumu, analizēt, kā IAM rādītājus iedzīvināt nozarē - vispirms, vērtējot katram savu pamatdarbu un projektus. Bibliotēku un citu kultūras institūciju jomā tam ir izveidoti īpaši instrumenti, piemēram, [EBLIDA Matrica](#) un [IFLA Pasaules bibliotēku un IAM karte](#), un pašnovērtējuma vadlīnijas [Muzeji un IAM](#). Tas

prasītu arī dažādu publiska finansējuma projektu konkursu izvērtēšanas kritērijos pēc iespējas redzamāk iekļaut ilgtspējas aspektus.

Vairāk uzmanības būtu jāvelta pašvaldību ilgtspējības stratēģijām un stratēģiskajiem plāniem un sabiedrības līdzdalībai to tapšanā, un lai kultūras iestāžu plāni sasaistītos ar pašvaldību plāniem un palīdzētu sasniegt izvirzītos mērķus.

Būtu jāvairo bibliotēku tīkla kapacitāte, īpaši speciālistu atalgojums, jo tās ir nozīmīgi kopienu centri, t. sk. mazinot sociālo nevienlīdzību un stiprinot kopienu noturību.

Tikpat nozīmīgi ir turpināt iekļaujošas sabiedrības veidošanas aktivitātes un meklēt veidus, kā vairot katra indivīda izpratni par IAM, atrast dialoga iespējas katram saprotamā valodā. Piemēram, iepriekš minētā projekta *Zenit stāsti* noslēgumā tika secināts, ka ir jāturpina iesāktais un jāatrod veidi, kā uzrunāt mazākumtautību iedzīvotājus, lai viņi justos droši un piederīgi Latvijā. Projekts parādīja, ka šāda veida aktivitātes tika ļoti labi novērtētas jauniešu, skolotāju un radnieku vidū. Rezultātā tika secināts, ka tas bijis viens no veiksmīgākajiem veidiem, kā plašākai cilvēku grupai pastāstīt par IAM un tos īstenot ar nelielu un tieši mērķētu projektu palīdzību.